

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P.|| VINCENTII|| BRVNI, SOCIE-||TATIS IESV,|| BREVIS
TRACTATVS|| DE SACRAMENTO|| POENITENTIAE,**

Bruno, Vincenzo

Coloniæ Agrippinæ, 1598

VD16 B 8664

De Sacramento Poenitentiae, Eivsque Necessitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59993](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59993)

1

DE SACRA-
MENTO PŒNI-
TENTIAE, EIVS-
QUE NECESSITATE.

AD Consolationem eorum qui verè pœnitentiam agere cupiunt, vt aliquam salutaris huius Sacramenti habeant notitiam, breuemque instructionem, quomodo præparare se debeant ad consequendam gratiam & remissionem peccatorum, quam **DEVS D. N.** in eo communicare solet: Primo agam in genere de hoc Sacramento. Quid sit, quamque conueniens & necessarium sit ad Salutem nostram. Deinde que sint eius partes, de quibus in particulari breuissimè aliquid dicemus.

Pœnitentia itaq; est Sacramentum à Christo institutum, in quo ministerio Sacerdotum remittuntur peccata actualia, & soluuntur omnia vincula ad culpam pertinentia, quibus hominis conscientia quodammodo fuit li-

A 2

gata:

2 DE SACRAMENTO

gata: remittitur quoq; poena æterna, & pars poenæ temporalis, vel etiam tota secundum dispositionem Pœnitentis.

CERTVM est, si homo quãdo creatus fuit in statu innocentia, mansisset à peccato immunis, non opus habiturum fuisse Sacramentis: at postquam preuaricatione diuini præcepti, cum tota sua posteritate miserabile naufragium fecit, necesse habuit vti Sacramentis. Et ideo clementissimus eius Creator in lege Euangelica Sacramentum Baptismi illi suppeditauit, tanquam primam tabulam, qua miser homo post fractam Innocentia nauem, conseruare vitam posset, & amissam gratiam recuperare.

VERVM quia tot sunt tentationes, & pericula turbulenti huius mundi, tantaque fragilitas nostra, vt sæpè accidat, vt amissa prima tabula gratia baptismatis de nouo incipiamus miserabiliter submergi: noluit nos benignus Redemptor noster altero remedio esse destitutos, & suppeditauit hoc Sacramentum Pœnitentiæ, quasi secundam tabulam qua æternæ mortis periculum possemus euadere, & peruenire ad æternam salutem.

Vnde

POENITENTIAE. 3

Vnde colligi potest, quanta sit huius Sacramenti necessitas, quippe quod, vti (Tridentinum decreuit, non minus necessarium est ad salutem eorum, qui post Baptismum in peccatum mortale inciderunt, quam sit necessarius baptismus ad salutem eorum, qui nondum sunt regenerati. Quare, sicut de non regeneratis ex aqua & Spiritu Sancto scriptum est, quod non introibunt in regnum celorum: Sic qui post amissam innocentiam baptismalem, negligent tabulam poenitentiae, nullam spem habere possunt salutis aeternae.

F V I T quoque Sacramentum hoc, remedium conuenientissimum, & valde congruenter nostrae infirmitati, à caelesti medico inuentum; qui admodum bene exploratam habebat debilis & infirmæ nostræ naturæ conditionem.

Vnde & pro sua infinita sapientia illi oportuna remedia, prauæ dispositioni contraria, prouidit, constituens, vt sicut primus homo post commissum peccatum se abscondit & coram Deo peccatum excusauit, ita, si vellet redire in gratiam, peccatum manifestaret, vt seipsum coram hominibus accusa-

4 DE SACRAMENTO

ret. Et, sicut peccator per diuini præcepti transgressionem superbe se exaltauerat, restiterat ipsi Deo, ita si obtinere vellet remissionem, humiliaret se, & ad pedes vnius hominis se abijceret.

Rursus, sicut homo peccando iniuria & contumelia affecerat DEVM, ita si vellet obtinere veniam, aperiret & patefaceret turpitudinē suam, ac pudore se ipsum coram hominibus suffunderet. Deniq; vt quas res homo inordinatē amauerat, & ex quibus voluptatē acceperat, eas veniendo ad pœnitentiæ Sacramentum, detestaretur, & summo odio prosequeretur.

Ex altera parte, etiamsi Pœnitentiæ radices primo aspectu videantur, duræ & amaræ, tamen propter maxima, quæ ex ea homo habet præsidia, fructus eius sunt dulcissimi & suauissimi. Pœnitentia enim nos gratiæ diuinæ restituit, & arctissima amicitia nos de nouo Christo coniungit. Quæ reconciliatio, in ijs quæ deuotē hoc sacramentum recipiunt, maximam conscientiæ pacem & tranquillitatem cum summa Spiritus iucunditate coniunctam procreare solet.

Cum ergo diuinum hoc remedium, tā
vtile

POENITENTIAE. ¶

utile & fructuosum sit animabus nostris, merito deberet omnis homo Christianus (cui sua salus cordi est) quā primū animaduertit se aliquod peccatum graue & mortale incurrisse, sine mora accurrere ad hūc diuinę misericordię fontem, & hoc non modo semel in anno, verum etiam sæpius propter ingentia commoda quę anima nostra inde accipit, & propter magna pericula, quibus se exponunt, qui peccata sua sinunt inueterascere.

QVATVOR enim mala sunt & damna, quę animę inferuntur à peccato mortali.

PRIMUM est, quotiescunque homo est in peccato mortali, & de nouo idem committit, illud, etsi easdem circumstantias habeat, priore tamen efficitur grauius, & consequenter tertium est grauius secundo, & quartum tertio, & sic deinceps magis magisq; crescit culpa & pœna cuiusq; peccati in infinitū. Causa huius rei est, q̄ quo Deus plus tēporis, peccatori cōcedit ad conuersionem, hoc magis crescit eius ingratitude, diuino beneficio abutētis & quotidie Deū nouis peccatis offendentis.

SECUNDVM malum est, quod dum homo vnū peccatum cōmilit, viamq;

6 DE SACRAMENTO

parat ad facile committendum alterum, nam, vt dicit S. GREGORIUS, tanta est peccati grauitas, vt si non corrigatur, subito, suo pondere hominem trahat ad committendum aliud, & hoc ad tertium, & tunc deinceps, donec quædam sit peccatorum catena, quasi multorum annulorum, quorū vnus trahit alium, vt qui trahit vnum, trahit omnes. Sic etiā homo, si in peccatum lapsus, non illico resurgat, paulatim in multa alia peccata dilabatur.¹

TERTIVM damnū est, quod homo existens in peccato mortali, iacturam facit omnium bonorum operum suorum; nihil enim profunt ad promouendam vitam æternam. Et quamuis postea redeat in gratiam, non tamen idcirco prodesse incipiunt. Quare nec elemosinæ, nec orationes, nec ieiunia, nec indulgentiæ, nec martyrium ipsum pro Christo susceptum, illi profunt, si cum peccatorum suorum non pœnitet, profunt vero tantum ad obtinenda bona temporalia, & pro dispositione ad pœnitentiam impetrandam.

QVARTVM damnū est, quod peccatum magis magisque paulatim
miser.

POENITENTIAE. 7

misericiordiæ diuinæ portam occludat, vt tandem vix spem relinquat veniæ à Deo obtinendæ. Quod enim refugiũ superesse potest homini in peccatis perseueranti, nisi paululum spei, quod fortè Deus eius miserebitur, iam, quo diutius persistit in peccato, eo magis discedit à misericordia diuina, & propius accedit ad diuinam iustitiam, prouocando magis magisque Dei iram, vt vindictam sumat de peccatis.

Deniq; sicut videmus in rebus externis euenire, quo diutius macula aliqua panno inhæret, hoc difficilius postea tollitur, similiter, quo homo rarius peccat & purgat capillos, hoc magis implicatur, & sordibus replentur; sic quo anima longius differt se expurgare per Cõfessionẽ, eo difficilius postea se expurgat, & ob multitudinẽ peccatorum magis intricat, tantaque anxietate obruitur, vt ne à docto quidem Confessario extricari possit. Ac, quod amplius est, gignit & nutrit in se Vermem conscientiaẽ, quem & si in hac vita non sentit, tamẽ in hora mortis crudeliter mordentem sentiet, & multo amplius postea in futuro sæculo. vbi Vermis iste nunquam moritur,

A 5 nec

8 DE SACRAMENTO
nec ignis, qui eum combasturus est,
extinguitur.

DE PARTIBVS POENI-
tentia.

TRES sunt partes integrales pœni-
tentia Sacramenti. Contritio, Con-
fessio & Satisfactio. Nam sicut homo
tribus modis peccat & DEVM offen-
dit, nempe, corde, verbo, & opere, sic
conuenit vt clauibus Ecclesiae se subij-
ciat, ipsis rebus quibus DEVM offen-
dit, & iram DEI auertere studeat, pri-
mo Contritione cordis, secundo Con-
fessione oris, tertio satisfactione ope-
ris.

Et hæ tres partes necessariae sunt ad
perfectionem huius sacramenti. Nam
sicut corpus humanum conflatum est
ex pluribus membris, vt manibus, pe-
dibus, oculis, alijsq; partibus, quarum
si vna deesset, merito dici posset im-
perfectum: eodem modo pœnitentia
sic composita est ex tribus partibus, vt
si vna deesset, opus esset dicere perfe-
ctioni eius aliquid deesse.

DE PRIMA PARTE
Pœnitentia, quæ est Con-
tritio.

CON-

POENITENTIAE. 9

CONTRITIO est dolor animi, & detestatio peccati cōmissi (quatenus est offensa Dei supra omnia amati) coniuncta cum firmo proposito mutandi vitam, & in futurum nunquam peccandi.

Vnde sequitur, non esse satis homini ad acquirendam gratiam, aut tantum abstinere à peccatis, aut tantum propositum facere de mutanda vita, sed necessarium est vtrumque, hoc est, vt doleat detesteturq; vitam antea actam, & firmiter constituat in animo non amplius peccare. Neque necessarium est, vt dolor ille sit sensibilis (ctsi, quando haberi potest, valde bonus sit & utilis) sed satis est, vt sit in volūtate quæ & abhorreat à peccato commisso, & nolit in posterum admittere.

Debet tamen dolor illē esse maximus, & omni alio dolore maior. Nam sicut Deus, quia est summum bonum, debet amari supra omnia, eiusque amor anteponi debet omnibus rebus: sic peccatum quo DEVM offendimus, quia est summum malum, debet odio haberi supra omnia: sic vt ob nullam rem huius mundi, imo nec ad propriā vitam tuendā, licitum sit ynquam peccare,

10 DE SACRAMENTO

Matt. 8. care, cum dicat Dominus. *Qui amat patrem vel matrem plus quam me, non est me dignus. Et, Qui voluerit animam suam saluam facere perdat eam.* Verum deberet homo potius pati quidlibet, quam offendere DEVM, vel in posterum velle offendere.

Iac. 2. DENIQUE necessarium est, vt poenitens oderit omnia peccata commissa, & de illis doleat. Nam si de aliquibus tantum doleret, & non de omnibus, non esset vera poenitentia, sed ficta & simulata; cum dicat S. IACOBVS. *Quicumque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus.*

Ioan. 8. Preterea vt contritio sit vera, non sufficit, vt homo doleat de peccatis praeteritis, sed facere debet firmum & stabile propositum omnino emendandi vitam suam. Legimus enim saepius in Euangelio, Dominum, postquam aliquem sanasset, alioque beneficio affectisset, subiunxisse. *Vade & noli amplius peccare.*

Ad hanc contritionem quoque pertinet (si peccatorem verè poeniteat, proponatq; vitae emendationem) velle satisfacere omnibus (quos aliquo modo offenderit, siue in vita, siue in facul.

POENITENTIAE. II

facultatibus, siue in honore. Nam sicut aasserit S. Augustinus. *Non dimittitur Ep. 54. peccatum, nisi restituatur ablatum:* Remittere quoque liberè & condonare iniurias ab alijs illatas, cum Christus dixerit, *Si demiseritis hominibus peccata eo Mat. 6. rum, Pater quoque cælestis demittet vobis Marc 11. peccata vestra. Si verò non dimiseritis eis, nec pater vester vobis dimittet peccata vestra.*

Postremo ad perfectionem huius virtutis necessarium est, vt homo habeat propositum confitendi omnia peccata sua, minimum mortalia, & faciendi poenitentiam, quam pro illis sacerdos iniunxerit.

DE II. PARTE POENITENTIAE qua est Confessio.

SECUNDA Pars Poenitentiae est Confessio. Nam etsi contritio, si vera sit, ex se vim habeat expiandi peccata, tamen quia Poenitens non potest verè dici contritus, si non habeat propositum confitendi, & sepè contingit, vt non habeat tam perfectum dolorem, qui sine confessione sufficiat ad impetrandam peccatorum veniam, &

DE SACRAMENTO
recuperandam gratiam, idcirco neces-
se est, quantum fieri potest, confiteri
Sacerdoti ut virtute clauium peccata
dimittantur.

DE CONDITIONIBVS

Confessionis.

QVATVOR sunt principales con-
ditiones Confessionis ut sit valida,
nempe, ut sit integra, diligens, fidelis,
& obediens.

PRIMO debet esse integra. Necessa-
rium enim est Sacerdoti manifestari
omnia peccata mortalia, quæ quis cõ-
miserit, & quorum potuit recordari, ex-
plicando vnumquodq; in particulari
secundum suam speciem & numerũ,
ut infra dicetur, sic ut Confessarius
cuiusq; grauitatem possit intelligere,
& dignoscere, sitne mortale an venia-
le. Quod vero ad peccata venialia at-
tinet, etsi hominem non priuent gra-
tia Dei, & sine peccato possint taceri,
nihilominus valde utilis est ea quoque
confiteri, ut demonstrat vsus piorum
& spiritualium hominum.

SECUNDA Condicio est, ut sit Dili-
gens, hoc est, ut homo, antequam ad
Confessionem accedat, diligenti con-
scientiæ examine ad eam se præparet,
ad

POENITENTIAE. 13

ad quam diligentiam alij plus, alij minus obligantur, prout ratio temporis quo confessus non est, vel cōditio & occupatio hominis postulauerit.

TER-TIA est, vt sit Fidelis, id est, vera & syncera, nempe vt neque omittat confiteri vllum peccatum quod commiserit, nec vllum confiteatur quod non commiserit, sed dicat dubia pro dubijs, & certa pro certis: Debet quoque esse fidelis, hoc est, nuda & simplex, non artificiosè composita, aperiendo syncerè omnia peccata, non excusando, tegendo, vel extenuando rem vllā. *Humilibus enim, vt alicubi scri 1. Pet. 5* ptum est, Deus dat gratiam.

QVARTA & vltima Conditio est, vt sit Obediēs, hoc est, vt Pœnitēs habeat propositum faciendi quicquid ei Cōfessarius iniunxerit, vt videlicet peccatorum suorum remedia, quæ ille suggererit, acceptet, vt omnes fugiat occasiones, quæ ab eodem prohibita fuerint similiter vt restituat, si quam rem alienam retinet, aut satisfaciat omnibus ijs, quibus aliquid debet, & denique vt æquo animo pœnitentiam suscipiat, quæ à Confessario imponetur.

DE

14 DE SACRAMENTO
DE MATERIA CONFES-
sionis, hoc est, de rebus quas tene-
mur confiteri.

Et primo de Speciebus Peccatorum.

Primum debet Pœnitens in parti-
culari confiteri omnes species pec-
catorum mortalium, & vt possit cog-
noscere, quid sit peccatum Mortale,
vel non, sciat omnia peccata, quę sunt
contra aliquod particule præceptum
Dei vel Ecclesię, cõmuniter esse mor-
talia. Et omne illud quod in re ma-
gni momenti est contra amorem vel
honorem Dei, vel quod redit in graue
damnum proximi, est peccatum mor-
tale quod in Confessione debet mani-
festari. In quavis vero specie peccati,
nõ solum cõfitendum est, quid opere,
sed etiam quid cogitatione & locutio-
ne commissum sit.

In Peccatis cogitationis tribus casi-
bus peccatur mortaliter. I. quando co-
gitationi de peccato mortali quis præ-
bet assensum, executioni que manda-
ret, si haberet occasionem, etiam si po-
stea non exequatur.

II. Quando quis non habet quidem
voluntatem exequendi, sed vult im-
morari

POENITENTIAE. 15

morari in prava illa cogitatione, expressè volendo delectari in illa.

III. Etsi homo non se determinet, nec habeat expressam voluntatem se delectandi, tamen cum illi obijcitur prava cogitatio, & cognitam non abiicit, sed immoratur & delectatur in illa, quod peccatum propriè vocatur Delectatio morosa.

DE NUMERO PECCATORUM.

PRAETER species peccatorum, confiteri quoque debemus numerum, hoc est, quoties tale peccatū commiserimus, & si non meminerimus numeri, plus minus quantum memoriae occurret, aperiendus est. Et si nullo modo occurrat, dicat quanto tempore in peccato illo perseverauerit, & an solitus sit illud committere, quotiescunque dabatur occasio, & an occasio talis quotidie, vel aliquibus tantum vicibus in hebdomade oblata fuerit, patefaciendo quot vicibus id acciderit.

DE CIRCUMSTANTIIS

Peccatorum.

PRAE-

PRÆTER species & numerum peccatorum, oportet quoq; confiteri circumstantias, quæ in genere pos sunt reuocari ad quatuor capita.

Quorū primum est, quando circumstantia facit vt peccatum quod est veniale, fiat mortale, vt si quis ioco quippiam eripuisset alteri, vt prouocaret eum ad blasphemandum, aut si furatus esset vnum album, cum intentione plura furandi, si potuisset: quæ voluntas facit, vt actus qui erat venialis, fiat mortalis. Item cum quis facit aliquid cum conscientia erronea, putans esse mortale, quod tantum est veniale, nam tali casu fit mortale.

SECVNDVM est, quando circumstantia mutat speciem peccati, vt videlicet actus, qui primo erat vnus speciei, fiat peccatum alterius speciei, vel duarum specierum. Nam v.g. peccatum carnis commissum cum coniugata, est adulterium, cum religiosa, vel per votum obligata, est sacrilegium.

TERTIVM, quando circumstantia multiplicat peccatum, nempe, vt idem actus plura in se contineat peccata, vt si quis vescatur carnibus die Veneris in Quadragesima, aut si quis opere

pere committens vnum peccatum, mente & intentione committat alterum.

QUARTVM est, quando necessarium est explicare circumstantiam propter satisfactionem, quam poenitens debet peragere, nempe, cum peccato coniunctum est aliquod scandalum, aut graue damnum, aut iniuria proximi, cui homo forte obligaretur ad satisfactionem aliquam.

Verum vt homo possit magis in particulari cognoscere has circūstantias, quas tenetur confiteri, animaduertat has 7. circumstantias, præcipue in confessione aperiendas.

Prima est personæ quæ peccat, vel cum qua peccatur, an sit libera, vel serua, virgo, vel coniugata, religiosa, ordini sacro vel alij voto obstricta, an affinitate vel consanguinitate cum altera persona iuncta.

II est facti, quod homo committit cōtra legem Dei vel proximi, quantum fuerit, verbi causa, furatus multum né an parum, magnam rem an parua. An offenderit personam magnæ auctoritatis nec ne.

III. est loci, quam tribus casibus oportet confiteri, nempe, quando homo
vel

vel furatus est, vel effudit sanguinem, vel semen proprium cum peccato in Ecclesia, vel loco sacro.

III. Est mediorum, quibus homo vitatur in peccato committendo, ut an alios prouocarit ut socij vel adiutores essent in peccato committendo, qui non erant parati ad peccandum, aut si usus sit rebus sacris aut alijs rebus vetitis ad peccandum.

V. Est Finis, quem homo in peccato intendit, ut quando furatur arma ad aliquem occidendum, vel occidit aliquem ad furandum vel adulterandum. Et similiter, quando quid dicit vel facit, ad inducendum alios ad peccatum vel propter quemcunque alium peruersum finem & intentionem.

VI. Est modi, quem tenet in peccando. Num peccarit occultè, ac publicè cum scandalo aliorum. An inferendo vim, ut faciunt publici prædones, vel alijs modis, qui contingere possunt.

VII. Et vltima circumstantia est, Tèporis, ut si sub pœna excommunicationis prohibitum esset, ne quis certo tempore furaretur, aut iuraret falsum, aut alud peccatum committeret, tali casu non esset satis confiteri peccatum, sed obligaretur etiam confiteri, quo tempore peccauerit.

De.

Deniq; etiamsi peccare die festo non sit circumstantia necessario confitenda, tamen si quis in præcipuo aliquo festo, vt in die paschæ, die Veneris sancto vel eo tempore, quo homo à Deo singulare aliquod recepit beneficium enorme aliquod scelus patraret, securius videtur si talis circumstantia, que valde aggrauat peccatum aperiatur.

QUANDO CONFESSIO
sit nulla & iteranda.

PRIMVS Casus est, Defectus Examinis, quando Pœnitens multis grauatius peccatis, & multo tempore non confessus, ante confessionem cōscientiam suam non examinauit, nec aliquod studium adhibuit reuocandis in memoriam peccatis. Quo casu si Confessarius non supplet defectum Pœnitentis, Confessio nulla est: nam necessario aliquod peccatum, quod memoriæ non occurrerit, prætermittet, quod perinde est, ac si ex industria prætermisisset.

SECUNDVS est, quando Pœnitens in materia peccati mortalis in Confessione mentitur.

TERTIVS, quando studio omittit peccatum aliquod mortale, vel quod
iudi-

judicabat esse mortale: nam si non iudicasset esse mortale, sed post confessionem intellexisset esse mortale, tum fatis esset illud separatim confiteri, non repetita tota confessione priore.

QVARTVS, quando pœnitens non habet firmum propositum relinquenti aliquod peccatum mortale, vel occasionem illius peccati, in quo se esse deprehendebat.

QVINTVS, quando Pœnitens incurrisset Excommunicationem, idq; sciens, non tamen curasset se prius ab Excommunicatione absolui.

SEXTVS, quando Confessarius est imperitus, & Pœnitens rationem bene confitendi ignorat, & cum sciat Confessarium esse imperitū & inidoneum, tamen vult ei confiteri. Verisimile est hoc casu multos errores committi, quorum ratio habenda erat.

SEPTIMVS, quando Confessarius non habet potestatem absoluendi, vel quia caret iurisdictione, vel certe, quia est publicè excommunicatus, idq; Pœnitens non ignoraret.

IN his omnibus casibus Pœnitens nō solum tenetur de nouo iterare confessionem, sed etiam propter contumeliam, quam malè confitendo intulit
Sacra-

Sacramento, commisit sacrilegium,
quod est peccatum grauissimum.

*SEQVITVR EXAMEN IN
Præcepta Decalogi, in quibus compre-
hensa sunt alia omnes materia, in
quibus potest peccari mor-
taliter.*

*Circa primum Præceptum, quod est Cole-
re Deum super omnia.*

CIRCA Fidem. An crediderit o-
mnia, quæ S. Romana Ecclesia cre-
dit, vel certe habuerit opinionem in
aliqua re fidei Romanæ contrariam.

An verbis vel signis externis infidelita-
tem aliquam vel hæresin prodiderit,
vel probarit.

An fuerit nimium curiosus, in inue-
stigandis rebus fidei, & an de aliquo
fidei articulo dubitauerit?

An apud se habuerit, vel legerit libros
hæreticorum, aliosque libros ab Eccle-
sia prohibitos?

An sciuerit orationes, aliaque neces-
saria, quæ quisque Christianus scire
tenetur, vt sunt mandata DE I, Domi-
nica oratio, Credo, & mysteria princi-
palia fidei?

An

An vsus sit aliquo genere superstitio-
num, incantationum, & diuinationum
per se vel alios.

An schedulas superstitiosas apud se
habuerit, ad sanitatem, aliam uero rem
obtinendam; & an alios induxerit ad
earum vsum.

An fidem habuerit somnijs vel augu-
rijs, accipiendo illa pro regula actio-
num suarum?

An nimium præsumendo de diuina
misericordia commiserit aliquod pec-
catum, vel in malo perseuerarit, diffe-
rendo emendationem?

An in rebus aduersis fiduciam potius
in creaturis, & auxilio huius mundi,
quam in Deo collocarit.

An diffidendo misericordiæ diuinæ
desperauerit de emendatione vite, vel
remissione peccatorum obtinenda?

An murmurauerit contra Deum, con-
querendo, quasi non esset iustus, vel
reprehendendo eius prouidentiam?

An per timorem alium uero respectum
humanū cogitauerit offendere Deū,
aut non facere, quod pro suo officio
& Dei seruitio facere tenebatur?

An auersionem cum quodam horro-
re à Deo habuerit, & rebus diuinis ad
salutem suam pertinentibus?

An

POENITENTIAE. 23

An maledixerit, vel blasphemauerit Deum, aut Sanctos, aliasque creaturas?

An exposuerit se periculo peccandi mortaliter, vel an complacuerit sibi in peccato olim commisso.

An persecutus sit & calumniatus hominibus pijs, detrahendo bonis eorū operibus, & impediendo, ne illa facerent, & sigillatim an impediuerit aliquem, ne ingrederetur religionem.

CIRCA II. PRAE-
ceptum.

Non assumes nomen Dei tui in vanum.

AN iurauerit falsum, sciens esse, vel certe dubitans esse mendacium, siue ioco factum sit, siue de re leui?

An iurauerit, promittendo rem licitā quam postea non obseruarit, aut intentionem habuerit non seruandi cū iuraret?

An causam dederit alicui, vt falsum iuraret, vel non obseruaret iuramentum licitum.

An iurarit, adiuncta maledictione, v. g. auferat me diabolus, tale vel tale malum mihi eueniat, si non fecero, & c.

An iurarit se malum aliquod vel pec-

B catum

24 DE SACRAMENTO
caturum commissurum, aut nihil boni
facturum?

An iurauerit minando alicui, sine in-
tentione exequendi iuramentum?

An in iudicio iurauerit falsū, vel iuri-
ridicē interrogatus nō respōderit con-
formiter intentioni iudicis, vel cōsiliū
dederit alijs id faciendi. Quo casu non
solum peccat mortaliter, verum etiā
obligatur ad restitutionem, si inde se-
cutum est aliquod damnum proximi.

An habuerit consuetudinem sēpē iu-
randi, non curando aut consideran-
do, num verē vel falsō iuravit?

An fecerit votum faciendi aliquod
bonum, & non curarit exequi, vel exe-
cutionem distulerit in longū tempus.

An nouerit aliquid, cum intentione
non adimplendi votum?

An nouerit se nihil boni acturum, aut
aliquid mali acturum, aut bonum qui-
dem acturum, sed propter malum fi-
nem?

CIRCA TERTIVM PRAE- ceptum.

Memento vt diem Sabbati sanctifices.

AN dies festos violauerit, faciendo
vel mandando alijs opera prohibi-
ta ab

ra ab Ecclesia, vel consentiendo illis qui faciunt.

An neglexerit audire Missam integrā diebus festis quæ sunt in præcepto, sine causa legitima, vel causam alijs dederit eam negligendi?

An per notabile temporis spatium in Missa fuerit voluntariè distractus, loquendo, ridendo, vel occupando se in rebus inanibus.

An curarit subditos suæ curæ subiectos diebus festis interesse sacrificio Missæ.

An confessus sit minimum semel in anno, aut non curarit, vt idem facerēt omnes suæ curæ subiecti?

An confessus sit sine antegresso examine conscientiæ, vel sine proposito deserendi aliquod peccatum, vel ex pudore humano alia uē de causa retinuerit aliquod peccatum?

An quouis anno tempore Paschæ communicarit, ea que dispositione, qua oportet?

An cum conscientia certa vel dubia peccati mortalis receperit vel administrarit aliquod Sacramentū Ecclesiæ?

An ieiunarit per Quadragesimam, Vigilias & Quatuor tempora, cum sit obligatus: & an ijs diebus vsus sit

26 DE SACRAMENTO
cibus prohibitis: aut alijs causam dede-
rit idem faciendi?

An propter gulam non curarit trans-
gredi aliquod præceptum, & an intem-
perantius comederit vel biberit cum
notabili damno sanitatis, & an sponte
se inebriauerit?

An violauerit Ecclesiam aliquo pec-
cato carnis, vel effusione sanguinis?

An incurrerit aliquam excommuni-
cationem, vel excommunicatus, parti-
ceps fuerit alicuius Sacramenti, aut in-
terfuerit officio diuino, aut versaus sit
cum excommunicatis?

An cõtumelia aliqua vel irreuerentia
affecerit imagines, reliquias sanctorũ,
aliasue res sacras?

An obligatus ad recitandum Breuia-
rium, omiserit recitare siue totum, si-
ue partem, & an recitando illud fuerit
voluntariè distractus?

An ex pigritia vel tædio rerum spiri-
tualium bonum aliquod opus, quod
facere tenebatur, omiserit?

CIRCA IV PRÆ- ceptum.

Honora patrem & matrem.

AN paruo honore affecerit patrem
& matrem, contemnendo illos,
vel

vel offendendo factis vel verbis con-
tumeliosis?

An maledixerit Patri vel matri, vel in
eorum absentia eos execratus sit, & de
decore affecerit?

An obediuerit parentibus vel superio-
ribus in rebus iustis, vel ijs rebus quæ
cedere poterant in damnum notabile
vel domus, vel animæ propriæ?

An parentibus in necessitate existen-
tibus, cum posset, subuenerit?

An deliberatè optauerit eorum mor-
tem, ad obtinendam hæreditatem?

An executus sit testamenta, & ultimas
voluntates defunctorum.

An ex nimio parentum amore, parui
penderit offendere Deum?

An non obseruauerit leges iustas, &
statuta superiorum?

An detraxerit, vel malum aliquod di-
xerit de superioribus Ecclesiasticis vel
secularibus, aut etiam de religiosis,
sacerdotibus, Magistris, Doctoribus.

An non subuenerit, cum posset, pau-
peribus, maximè in extrema vel graui
necessitate, & an durus nimis fuerit, &
crudelis erga eos, tractando eos asperè
vel verbis vel factis.

An parentes maledixerint suis filijs?

An educauerint eos, sicut debent, in-
struendo

28 DE SACRAMENTO

struendo eos in orando & doctrina Christiana, reprehendendo quoq; illos & castigando, maximè in materia peccati, occupando etiam illos honesto exercitio, ne sint otiosi, & vias ingrediantur malas.

Quod dicitur de filijs, intelligitur quoque de seruis & alijs domesticis, quorum curam habere tenetur: vt nempe, discant necessaria, & obseruent mandata Dei atq; Ecclesiæ.

CIRCA V. PRAE-
ceptum.

Non occides.

AN aliquem habue. it odio, cum desiderio vindicandi se, & quāto tempore in eo perseuerarit.

An optauerit alicui mortem, vel aliud malum graue & damnum corporis, famæ, honoris, bonorum tam temporalium, quam spiritualium.

An ira commotus fuerit in aliquem, cum intentione nocendi illi, vel vindictam sumendi.

An contendendo cum alijs, verberauerit aliquem vel vulnerauerit, vel occiderit, aut commiserit alijs, vt facerent, vel, quod suo nomine ab alijs erat factum, approbauerit, vel ad id dederit

derit

POENITENTIAE. 29

derit auxilium, consilium, aut fauorē.
An noluerit veniam petere, vel pacem
inire cum ijs quos offendit, vel pro in-
iuria illata non sufficienter satisfacere-
rit.

An noluerit condonare iniuriam ab
alijs illatam.

An ex odio omiserit alloqui, vel salu-
tare aliquem, vel sine odio quidem,
sed cum proximi scandalo.

An in rebus aduersis, & infortunijs
optauerit mortem, aut ex furore & ira
seipsum verberauerit, vel male dixe-
rit, vel diabolo tradiderit.

An maledixerit alijs, tam viuis quam
defunctis, & qua intentione.

An seminauerit zizania, excitando
discordias & inimicitias inter alios,
& quod malum inde secutum sit.

An ex odio vel inuidia, immoderata
tristitia affectus fuerit de prosperitate
aliorum, tam temporali, quam spiri-
tuali, & an gaudium fuerit de aliquo
malo vel damno notabili aliorum.

An ex ira offenderit alios verbis iniu-
riosis & contumeliosis.

An alijs sit adulatus, laudando eos in
re, quæ erat peccatum.

An malo suo exemplo vel cōsilio, vel
laudando mala, & detestando bona,

B 4 causam

30 DE SACRAMENTO

causam dederit, vt aliquis bonū opus, quod faciebat, omitteret, vel incitauerit ad committendum aliquod peccatum, aut ad perseuerandum in illo, retrahendo eum à pœnitentia.

An correxerit eos, qui in sua præsentia peccarunt, aut Deum blasphemarunt?

An omiserit admonere aliquē de peccato, probabiliter sciens, sua admonitione emendandum?

An hospitio exceperit extorres & homicidas, vel cōsilio, fauore, alijs sūe modis illis subuenerit?

An mali aliquid dixerit de proximo, patefaciendo aliquem occultum eius defectum, cum infamia vel damno illius?

An verberauerit iniuriosè personam Ecclesiasticam vel religiosam, vt sit excommunicatus?

CIRCA VI. ET IX. PRAE-
ceptum.

Non fornicaberis, & non concupisces uxorem proximi tui.

AN habuerit cogitationes inhonestas & immundas, in ijsque hæserit, & voluntariè fuerit oblectatus.

AN

POENITENTIAE. 35

An animo deliberato desiderauerit peccare cum aliqua vel aliquo: quod peccatum eiusdem speciei est, cuius est opus ipsum.

An animo libidinoso aspexerit foeminas, vel adoloscētes.

An vsus sit verbis lasciuus & inhonestis cum intentione peccandi, vel prouocandi alios ad peccatum, & an libenter & cum voluptate audiuerit huiusmodi colloquia.

An actu peccauerit cum foemina, idq; cum virgine, vel coniugata: an cum consanguineis vel affinibus.

An commiserit peccatum cōtra naturam cum aliqua persona.

An peccauerit cum personis Deo consecratis vel per ordinem vel per votū, aut an qui peccat habuerit ordines sacros, vel votum castitatis.

An inhonestè attigerit bestias, vel aliud peccatum cum ijs commiserit.

An in se ipsum peccauerit peccato molitiei, & num eo tempore cogitarit de aliqua persona cum intentione peccandi cum illa, nam tali casu sunt duo peccata mortalia.

An impudicè attigerit foeminas vel adoloscētes, aut permiserit se tangi ab alijs. Et de amplexibus osculis, &c.

An animo peccandi, miserit nuncia, literas vel munera, aut mediator fuerit in inducendis alijs ad peccandum, vel de malis, consilijs, auxilijs, &c.

An adierit vel transierit locum aliquē cum mala intentione aspiciendi foeminas, & se oblectandi, vel de periculis peccandi, quibus se exposuit, & de occasionibus peccandi, quas non euitavit.

An pollutus fuerit in somno vel vigilia, an causam aliquam pollutioni dederit, vel postea in ea voluntariam senserit delectationem.

An amore carnali affectus fuerit ad aliquam personam sequendo eam animo peccandi, & quanto tempore in eo perseuerarit, & num propter ipsum persona illa notata fuerit de aliqua infamia, de quē varijs actibus & peccatis, quæ accidunt ijs, qui tali modo se amant.

QVI sunt coniugati se exanimabunt in particulari, an mente, cogitando de alijs mulieribus, vel intentione, non habendo pro fine prolem, sed delectationem carnalem, vel etiam actibus, alijsq; modis extraordinarijs aliquod peccatum commiserint contra usum & finem matrimonij.

An

An legerit libros vel historias impudicas & inhonestas cum voluptate carnali, vel cum periculo habendi illam.

CIRCA SEPTIMUM ET
X. Præceptum.

*Non furtum facies. Non concupisces
rem proximi tui.*

AN rem alienam sustulerit per fraudem, vel rapinam, explicando quantitatem furti, & in specie, an sustulerit rem sacram, vel de loco sacro.

An rem alienam retineat sine voluntate Domini, & non restituat statim, cum possit.

An, cum non sit soluendo suis creditoribus, hi inde damnum aliquod passi sint.

An inuenta re aliqua, eam abstulerit animo retinendi pro se. Idem censendum est, de rebus quæ ad manus eius venerunt, si eas non restituat suis dominis, sciendo esse alienas.

An emendo vel vendendo fraudem fecerit, aut in mercatura aut in pretio, aut in pondere & mensura.

B 6 An

An emerit ab ijs, qui potestatem vendendi non habent, vt à seruis & filijs familias.

An emerit res quas sciebat vel dubitabat esse furto sublatas, & sciendo, aliquid de huiusmodi rebus consumpsit.

An habuerit voluntatem determinatam accipiendi, si posset, vel retinendi rem alienam, vel etiam, an habuerit animum deliberatū acquirendi & congerendi opes, vt dicitur, per fas & nefas.

An commiserit aliquam vsuram, vel fecerit aliquem contractum vsurarium, vel societatem iniustam in mercatura.

An accepta solutione vel salario ad gerendum officium, vel opus peragendum, non bene & fideliter illud gesserit.

An ministros suos vel operarios fraudauerit mercede sua, aut cum damno ipsorum distulerit solutionem.

An litem mouerit contra iustitiam, vel in lite iusta vsus sit fraude aliqua & deceptioe ad vincendum.

An ludis vetitis vsus sit, an per fraudē in ludo aliquid lucratus sit, vel luserit cum ijs, qui non possunt res suas alienare,

POENITENTIAE. 35

alienare, vt cum filijs familias, &c.

An defraudauerit gabellas iustas.

An simoniam aliquam commiserit, quocunque modo.

An Ecclesiam priuauerit decimis & alijs quæ ei debebat.

An per media illicita vel malas informationes obtinuerit rem aliquã, quæ nullo iure ei obueniebat, vel an alios impediuerit iniuste, quo minus bonum aliquod vel lucrum cõsequerentur.

An auxilium vel consilium dederit, vel alio quocunque modo participauerit cum raptoribus rei alienæ, vel cum possit & deberet, non manifestauit, nec impediuit latrocinium.

CIRCA VIII. PRAE-
ceptum.

Non loqueris falsum testimonium.

AN falsum testimonium dederit in iudicio vel extra, vel alios ad illud induxerit.

An mentitus sit cum præiudicio, & damno notabili proximi.

An famæ alicuius detraxerit, vel falso imponendo aliquod crimen, vel nimium aliorum vitia exaggerando.

B 7 An

An in re graui murmurauerit de vita aliorum, maximè hominum honoratorum, vt sunt Prælati, religiosi, & honestæ fœminæ.

An aures facile præbuerit detrahentibus & murmurantibus de proximo.

An manifestarit alicui peccatum aliorum occultum & graue, vnde secuta est infamia.

An secretum sibi commissum reuelarit, vel an reuelarit, quod in secreto vidit vel audiuit.

An aliorum literas aperuerit, malo fine.

An temerarium aliquod iudicium habuerit de factis vel dictis proximi, interpretando in deteriorem partem, quod poterat accipi in bonam, & condemnando eum in corde suo de peccato mortali.

An animo obligandi se, aliquid alteri promiserit, & postea sine causa legitima promissionem non seruauerit: quod est peccatum mortale, quando res que promittitur, est alicuius momenti, aut propter defectum promissionis consequitur aliquod damnum proximi.

De peccato superbiæ.

AN iudicauerit se bona quæ habet, corporis, animi & fortunæ, non habere à Deo, sed à se, & sua industria, aut si quidem iudicat se illa habere à

Deo, sed tamen præsumit se proprijs meritis sine diuina gratia accepisse, non dando per omnia gloriam Deo.

An vanè existimauerit se habere virtutem, quam non habet, vel se esse qui non est, vel plus esse, quam est, contemnendo alios tanquã sibi inferiores.

An gloriatus sit in re aliqua, quæ sit peccatum mortale, vt quod se vindicauerit, vel aliud peccatum patrarit.

An, vt magnifieret, iactauerit se de aliquo bono, vel de aliquo malo à se perpetrato, id que (siue verum sit, siue falsum) cum iniuria Dei vel proximi.

An fuerit ambitiosus, inordinatè desiderando honores & dignitates, & idcirco quædam fecerit, quæ nõ debebat.

An, ne parui fieret ab alijs, fecerit aliquid quod non debebat, cum scãdalo proximi, aut omiserit facere quod debebat, vt, corrigere vel reprehendere alios, conuersari cum bonis, confiteri, aliaq; opera Christiana exercere.

An pertinaciter veritatẽ impugnauerit, vel ne se humiliaret, aut videretur victus, manserit obstinatus in defendendis contra conscientiam erroribus manifestis.

An per arrogantiam alios contempserit, faciendo aliquid in eorum dedecus & contemptum, An

38 DE SACRAMENTO

An ex fastu & superbia nimios sump-
tus fecerit in vestiendis famulis, & in
alijs vanitatibus suo statui non con-
uenientibus.

DE ALIIS PECCATIS

*Mortalibus nihil hic dicitur, eo quod
satis de ijs dictum est in De-
calogo.*

PRæter hæc omnia, qui habent ali-
quod officium, gradum, vel Exerci-
tium particulare, se examinabunt de
defectibus & peccatis, quæ in tali sta-
tu vel exercitio singulatim possunt cõ-
tingere, secundum obligationem quã
quisque in ijs habet.

MODI QUIBVS HOMO

*participat de peccatis alienis his
versibus continentur.*

*Consulo, precipio, consentio, prouoco, laudo
Non retego culpam, non punio, non repre-
hendo,*

*Participo, protego que, meum in caput ista
redundant.*

*Hoc est, An malum consilium dede-
rit, vel auctor fuerit alteri, vt malum
committeret.*

AN

POENITENTIAE. 39

An præceperit, vel coëgerit aliquem
committere aliquod peccatum.

An consenserit peccatis aliorum, eaq;
approbarit.

An prouocauerit alios ad peccan-
dum.

An adulando ijs qui male agunt, vel
laudando ipsa opera mala, autor fu-
erit alijs peccandi.

An, cum posset & deberet, non mani-
festarit aliorum peccata ijs, quorum
officium erat ea corrigere.

An puniendo, vel remouendo occa-
sionem, vt debebat, non impediuerit
aliquod peccatum.

An omiserit reprehendere vel admo-
nere peccantes cum deberet & posset
facere.

An fuerit socius, vel quocunque mo-
do particeps fuerit peccati aliorum.

An hospitio receperit, fauerit, vel de-
fenderit homines male agentes.

DE TERTIA PARTE

*Pœnitentiæ, qua est, Sa-
tisfactio.*

TERTIA pars pœnitentiæ est SA-
TISFACTIO, quæ non est aliud
quam integra solutio, vel recompen-
satio

40 DE SACRAMENTO

latio illius quod homo debet pro peccatis commissis. Duo enim mala secū affert peccatum. Vnum est macula vel culpa, alterum est Pœna.

In confessione virtute sanguinis Christi, qui operatur in hoc Sacramento, purgamur à macula, & remittitur culpa, & consequenter liberamur à pœna æterna, quæ culpæ mortali debebatur.

Verum quia non semper contingit, vt remissa culpa, etiam remittatur tota pœna temporalis, sed tantum æterna, opus est satisfactione, quæ nisi fiat in hac vita, necessario facienda est in altera, pœnis Purgatorij sustinendis, quæ, teste S. Augustino, tã magnæ sunt, vt excedant omnia tormenta, quæ sancti martyres passi sunt in hac vita.

Omnes autem satisfactiones reducuntur ad tria genera, vt ad ieiuniū, aliasque asperitates corporales, eleemoynam & orationē, quæ respondent tribus hominis bonis, animæ, corporis & fortunæ. Vnde fit, vt homo tribus illis virtutib. Deo offerat perfectū aliquod sacrificium sui ipsius, omniumq; rerū suarum. Nā per eleemoynam offert bona externa, per ieiunium offert sacrificiū de propria carne, per orationē verò offert suum spiritum & mentem Deo.

Sunt

Sunt quoq; tres hi satisfactionis modi
 conuenientissimi ad extirpandū tres
 principales radices omniū peccatorū,
 quę sunt, Concupiscentia carnis, cōtra
 quam est Ieiunium, concupiscentia o-
 culorū, cui opponitur eleemozyna, &
 superbia vitæ, cui opponitur Oratio.
 Rursum, vti tres sunt quos peccato of-
 fendimus, nempe, Deus, proximus, &
 nos ipsi, sic oratio seruit ad placandū
 Deū, eleemozyna ad satisfaciendū pro-
 ximo, ieiuniū ad castigandū nos ipsos.
 Et quamuis hæc satisfactio fieri possit
 duobus modis, Primo, quando homo
 sponte & ex propria deuotione aliq;
 ex his tribus operib. exercet, Secundo,
 quando impositū est idē opus à sacer-
 dote in confessione. Vt rouis. n. modo
 possumus satisfacere pro peccatis cō-
 missis: tamē multo maior & vtilior est
 satisfactio, quę fit ex obediētia Cōfes-
 sarij ratione virtutis sacramēti, cui⁹ est
 pars, quā quæ fit ex propria deuotiōe.
 Ad hæc opera bona sponte facta, si ho-
 mo se inuenit in statu peccati, nec tūc,
 nec postea, cum in gratiam redit, pro-
 sunt ad satisfaciendum Deo: quæ vero
 sunt imposita à Cōfessario etsi nō pro-
 sunt, quando ea facit in peccato, tamē
 profunt postea, cum redit in gratiā, &
 ser-

seruiunt pro satisfactione debita peccatis.

Et quamuis etiam homo pro eadem poena suis peccatis debita possit Deo satisfacere per gratias & indulgentias Ecclesiæ, quando eo fine accipiuntur, quemadmodum oportet, hoc est, in statu gratiæ: tamē nō debet iccirco inmittere opera satisfactoria affligendo carnem ieiunijs, dando elemozy-
nas, & occupando se in sanctis exercitijs orationum & meditationum.

Denique omnia flagella & tribulationes, quas Deus immittit nobis, vt sunt morbi, paupertas, persecutiones, aliæque huius vitæ calamitates, si homo eas de manu Domini suscipit cum humilitate & patientia, plurimum profunt, non solum ad satisfaciendum pro poenis temporalibus, quæ debentur nostris peccatis, verum etiam ad augmentum gratiæ, & meritum vitæ æternæ.

F I N I S.